

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Датум и орган који је именовео комисију Наставно-научно веће Филолошког факултета у Београду, 29. јануар 2016.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. Др Биљана Дојчиновић, ванредни професор, наука о књижевности, 1. 11. 2011. Филолошки факултет, Београд 2. Др Гордана Стокић Симончић, редовни професор, Библиотекарство и библиотечка информатика (предмет Општа и национална историја књиге и библиотека), у звање изабрана 21. јануара 2015. Филолошки факултет, Београд. 3. Др Станислава Бараћ, научни сарадник, наука о књижевности, 26. 02. 2015, Институт за књижевност и уметност, Београд 4. Кликните да бисте почели унос текста. 5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Име, име једног родитеља, презиме: Јелена, Градимир, Милинковић 2. Датум рођења, општина, република: 25. 10. 1981. Београд, Савски венац, Србија 3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 04. 09. 2008. године, Београд „Час анатомије у контексту полемичке традиције“ 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Наука о књижевности, Српска књижевност
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Женска књижевност у часопису <i>Мисао</i> (1919 – 1937)
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Дисертација има 314 страна и састоји од осам поглавља, увода и закључка. У дисертацији је дат и списак извора и цитиране литературе, као и преглед коришћених е-извора и база података. Дисертација се састоји од следећих поглавља: Увод (1–5), Теоријско-методолошки увод (6–29), Контекстуализација часописа (30–44), Историјска перспектива: најзначајнија места феминофилних уредничких политика крајем XIX и почетком XX века (45–86), Место часописа <i>Мисао</i> у међуратној епохи (87–114), Једна могућа паралела <i>Мисао/Женски</i>

покрет: женска књижевност у феминистичким часописима (115–139), Женска приповетка (и друга проза) у часопису *Musaio* (140–224), Женска поезија у часопису *Musaio* (225–257), Критика и есеј у часопису *Musaio* у контексту проучавања женске књижевности и историје жена (258–292), Закључак (293–296). Свако поглавље се састоји из неколико потпоглавља.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У овој тези представљено је истраживање које је у неколико видова пионирско. То је прво истраживање у српској науци о књижевности које на овај начин спаја анализу женске књижевности и периодике; тачније, то је прво систематско истраживање женске књижевности у целокупном опсегу једног часописа који при том није феминистички, али јесте феминофилан, то јест, без предрасуда отворен за женско ауторство. Такође, овим истраживањем се први пут у научну сферу уводе опуси појединих ауторки као што су готово непознате књижевнице Смиља Ђаковић, Вера Иванић, Надежда Тутуновић, Нада Јовановић, као и приповетке Анђелије Лазаревић и међуратне приповетке Милице Јанковић. Тиме ова теза даје другачији поглед на српску међуратну књижевност, на српску међуратну женску књижевност и на српску женску књижевност уопште, али мења и слику и о часопису *Musaio*, указујући на његову модерност коју му између осталог даје и женска књижевност. Однос женске књижевности –књиженства, и часописне културе међуратног доба оставља отвореним даље могућности за истраживање међуратне периодике и културне историје овог периода.

У Уводу ове докторске дисертације полази се од неколико хипотеза. Прва је да женска књижевност има своје специфичности. Ове специфичности, како је то дефинисала гинокритика, последица су историје женске културе и књижевности. Непостојање историјског континуитета, као и чињеница да је историја женске књижевности превасходно историја потиснутих, неканонских, заборављених текстова, у великој мери је утицала и на форму и на садржину текстова које су писале жене. Истраживање у овом раду подразумева да су категорије рода, као и питања телесности, сексуалности, тематизација себе, као подразумеваног женског простора, те болести, као једне од кључних женских метафора, особености које су обележиле женску књижевност, то јест, књижевност коју су стварале жене или, *књиженство*. Историјски дисконтинуитет књиженства видљив је и у доскорашњим несистематичним истраживањима. Како су подаци о ауторкама често слабо доступни, као веома драгоцен облик писања историје женске књижевности показују се базе података, каква је *Књиженство* (<http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/sr>). Могућност уношења допуна

и исправки, као и нехијерархизована структура обезбеђује сасвим нов приступ у проучавању књижевности. Базе података захваљујући својим категоријама према којима се уноси материјал, као и могућностима различитих претрага, омогућавају плуралистички поглед на књижевну историју, тј. нуде низ различитих пресека и укрштаја обрађеног и унесеног материјала. Додатна предност овог концепта јесте што базе података, с обзиром на то да су на интернету, обезбеђују масовнији приступ и додатну видљивост, као и повезивање са другим дигиталним материјалом што је за женску књижевност посебно значајно.

Друга теза јесте да је за историју књиженства изузетно важна историја периодике. Зато се у овом раду повезују гинокритички приступ женској традицији и студије периодике. Истраживањем периодике открива се низ значајних, а недовољно истражених и неконтекстуализованих текстова који су важни за разумевање књижевних процеса, а дијахронијска перспектива у анализи женског деловања у часописима показује (дис)континуитет женске традиције. Рецепција часописа, а посебно књижевних часописа општијег типа, различита је од рецепције књига, па је захваљујући штампању у часопису женска књижевност остваривала далекосежнији утицај. Базе података и у истраживању периодике доприносе већој прегледности и уводе новине у библиографске прегледе часописа, због тога странице посвећене часописима у базама података представљају усавршене библиографске регистре. Базе података такође обезбеђују директно повезивање библиографских одредница са часописним материјалом уколико је он доступан, тј. дигитализован. База података *Књиженство* двоструко приступа часописима, тако што обрађује женске часописе и врши библиографске пописе њиховог материјала и тако што уз библиографију радова ауторке и радова који се односе на њену рецепцију доноси референце и из периодике и повезује их са дигитализованим материјалом изван саме базе уколико он постоји.

Најзад, треба имати у виду да су одабрани текстови условљени часописним контекстом. У истраживању се полази од становишта да се часопис у целини може посматрати као одвојени жанр, те да се у његовим оквирима текстови другачије читају, него када се посматрају изоловано или у оквирима ауторских опуса. Објављивање радова у наставцима или положај текстова у самом часопису (на пример, да ли је женски текст први прилог у листу), динамика којом ауторке сарађују са уредништвом, затим прилози који текст окружују, критички текстови који се о сарадницама објављују, некролози и библиографије сарадница, одабир текстова које ауторке (не) објављују, накнадно штампање текстова из часописа у оквиру

књига, узимају се као битне тачке у њиховој анализи.

Четврта хипотеза јесте да је *Мусао* централни часопис за женску књижевност међуратног доба. Сараднице часописа *Мусао* су међу најзначајнијим ауторкама српске књижевности: Исидора Секулић, Милица Јанковић, Анђелија Лазаревић, Десанка Максимовић, Јела Спиридоновић Савић, Ксенија Атанасијевић, Јулка Хлапец Ђорђевић. Паралелно са њиховом књижевном делатношћу у централним периодицима епохе (*Мусао*, *Српски књижевни гласник*, *Летопис Матице српске*), готово свака од њих је, у већој или мањој мери, остварила сарадњу и са неким од женских и феминистичких часописа тог доба. Истраживање полази од претпоставке да су и женски и феминистички часописи користили књижевне текстове као средство репрезентације и борбе, те да се аналитичким укрштањем ових листова са централним листовима епохе разоткривају аспекти женског деловања у јавној сфери међуратног доба.

Пета хипотеза јесте да је феминистички покрет утицао на женску књижевност. Како је међуратно доба изузетно значајно за историју српског феминизма, истраживање полази од претпоставке да су идеје о положају жене, њеној самосталности и праву на рад, о женском образовању и улогама у друштву и породици, о њеној сексуалности и телесности, утицале на књижевне текстове. Чињеница да је часопис *Мусао* објављивао есеје о феминистичком покрету, те есеје Ксеније Атанасијевић и Јулке Хлапец Ђорђевић указује на то да је могуће анализирати и допринос овог листа феминистичком покрету 20-их и 30-их година 20. века.

Отуда ово истраживање показује условљеност женске књижевности часописним контекстом, специфичним процесима историје (женске) књижевности, феминистичким покретом. Такође, ова теза показује да је садржај текстова женске књижевности, али и женске есејистике и критике, у уској вези са друштвенополитичким специфичностима времена. У средиште истраживања стављени су књижевни текстови ауторки у централном часопису епохе како би се показало деловање родно обележених (и освешћених) текстова у једном од канонских часописа. Такође, како су женско стваралаштво, а посебно периодика прожети са друштвеним и културним појавама, њиховим анализирањем се може реконструисати и боље разумети интелектуална историја одабраног периода.

У теоријско-методолошко уводу истиче се да предмет ове тезе представља пресек двају широких области проучавања: проучавање историје и поетике женске књижевности и студије периодике. У досадашњим истраживањима ових области у српској науци о књижевности најчешће нису контекстуализовани и проучавани облици књижевне репрезентације жена у часописима, а посебно није истраживан положај женске и

књижевности у оним листовима који нису феминистички (или женски), већ припадају књижевним часописима општијег типа.

У другом поглављу реч је о контекстуализацији часописа. Полази се од проучавања женске књижевности и студије периодике и истиче да су историјски процеси везани за женску књижевност, с обзиром на њен књижевноисторијски третман, највидљивији у књижевној периодици, и то због њене динамике и широке обухватности. За српску женску књижевност краја XIX и прве половине XX века карактеристично је да су текстови ауторки често објављивани само у часописима, те да никада нису током живота ауторке објављени изван периодичке публикације, тј. у форми књиге. Због тога се периодика чини као једно од најзначајнијих књижевних места када је о женској књижевности реч.

Демократичност периодике као медија посебно је значајна за женско ауторство. Савремена проучавања женске књижевности су из више разлога неодвојива од истраживања периодичке грађе. Прво, периодика се испоставља као неистражена „ризница“, „рудник“ женске књижевности, где је могуће пронаћи низ ауторки и текстова који нису сачувани на другим местима. Друго, у периодички се виде принципи деловања женске књижевности у ширем књижевном контексту, као и односи које су књижевнице имале са уредницима, критичарима, издавачима. Треће, како периодика доноси један од начина интерпретације света и представља „културну институцију“ она је уједно огледало друштва у коме делује и средство креирања јавног мњења и свеукупне друштвене атмосфере. Дакле, периодика, а посебно часописи ширег опсега, веома су добри показатељи општих друштвених, идејних, политичких кретања, па се женска књижевност у њима посматра у контексту ширих друштвених структура. Колико је истраживање периодике значајно за проучавање женске књижевности и историје жена показују и најновија истраживања која спајају управо феминистичку теорију и студије периодике, као што су недавно одбрањене дисертације Станиславе Бараћ *Жанр женског портрета у српској периодички 20-их и 30-их година 20. века* и Ане Коларић *Род, књижевност и модерност у периодички с почетка 20. века: Жена (1911 – 1914) и The Freewoman (1911–1912)*.

Треће поглавље говори о историјској перспективи и обележава најзначајнија места феминофилних уредничких политика крајем XIX и почетком XX века. Под утицајем снажног социјалистичког покрета Омладине српске који је формиран као последица револуција у Европи, а под утицајем Аустрије и Беча током осамдесетих година XIX века, формирали су се идеолошко-политички услови за социјалистичке идеје које су у себе

инкорпорирале и веома јасне феминистичке позиције. Ова врста социјалистичко-феминистичке идеолошко-политичке платформе довела је до извесне промене свести о положају и улози жене. Први талас феминизма, који је захватио Србију крајем XIX и почетком XX века, вишеструко је значајан јер је створио могућности за појаву кључне фигуре за зачетке српског феминизма попут активисткиње и песникиње Драге Дејановић, или и прозаисткиње Драге Гавриловић. На ове идеје се наслањају и приповедачице почетка века, које стварају у доба српске модерне. У том периоду својим радом истичу се Јелена Димитријевић, Исидора Секулић, Милица Јанковић, Лепосава Мијушковић, Аница Савић Ребац. Већина њих наставља свој књижни рад и у међуратном периоду, а тада се јављају и нови женски гласови попут Анђелије Лазаревић, Данице Марковић, Надежде Тутуновић, Ксеније Атанасијевић и Јулке Хлапец Ђорђевић и многих других, а о којима ће бити речи у даљем току рада. Дакле, захваљујући пре свега политичком покрету на прелазу векова, омогућен је рудиментаран развој женске књижевности, која почетком века, у доба модерне постаје нешто видљивија, а највеће домете досеже између два светска рата. У исто време свој врхунац доживљавају и феминистички покрет и феминистичка периодика.

Српски књижевни гласник се сматра најзначајнијим часописом у историји српске књижевности, а његово оснивање је било брижљиво планирано и институционално подржано. Значај за модернизацијске процесе у српској књижевности почетком века којима је овај периодик допринео у литератури је подробно образложен и доказан. Значајан допринос процесима модернизације дале су и књижевнице које су своје радове објављивале у овом листу, Када се додају и преводитељке, укупан број сарадница прве серије *Српског књижевног гласника* јесте 36. У првој серији Гласника објављивале су Јелена Димитријевић, Даница Марковић, Исидора Секулић, Милица Јанковић, Лепосава Мијушковић, као и Стана Нешић и Јела Спасић. Значајне прилоге на пољу преводилаштва оствариле су Паулина Лебл Албала, Катарина Богдановић, Јелена Ђоровић Скерлић и Косара Цветковић. Жанрови које су ауторке неговале јесу лирска песма и приповетка, а спорадично се појављују ауторски огледи и прикази.

У четвртном поглављу реч је о месту часописа *Мусао* у међуратној епохи. Часопис *Мусао* је покренут у Београду 1. новембра 1919. године и штампан је до априла 1937, с тим што од 1934. до 1936. године није излазио. У почетку *Мусао* је публикована као петнаестодневни магазин, сваког 1. и 16. у месецу, а затим је динамика мењана, па је часопис у зависности од (финансијских) околности објављиван једном месечно или је излазио кумулативно, у

бројевима који су покривали два или више месеци. Током 16 година, колико је часопис излазио, објављено је 328 бројева. Текстови су штампани ћирилицом, а бројеви су имали око 80 страна. На уредничком месту су се смењивали Велимир Живојиновић и Сима Пандуровић, а поред њих часопис су уређивали и Ранко Младеновић, Живко Милићевић и Милан Ђоковић. Велимир Живојиновић је у неколико наврата коуређивао лист са Симом Пандуровићем и Живком Милићевићем. Часопис је био широког опсега – у њему су поред књижевних прилога, постојале и рубрике: социјални преглед, политички преглед, научни преглед, спољна политика, унутрашња политика, као и културни преглед, музички преглед, уметнички преглед, стране књижевности, часописи итд. Лист је настојао да својим текстовима обухвати, када је о књижевности реч, савремене књижевне токове у Краљевини СХС/Југославији, али и да представи стране књижевности. Поред овог књижевног аспекта, сарадници *Мисли* су у својим текстовима расправљали о свим важним питањима за тадашње српско друштво, како оним друштвено-политичким, тако и културним и књижевно-уметничким. *Мусао* је основана са поднасловом: књижевно- политички часопис. Са становишта женске књижевности први број указује на феминовилност, то јест, склоност уредништва женском ауторству: у овом броју Даница Марковић објављује своју песму „Finale“, а у рубрици књижевни преглед Милица Јанковић објављује критику Андрићевог дела *Ex ponto*. Такође, у најави наредног броја, између осталих, издвајају се прилози Данице Марковић и Паулине Лебл. Занимљиво је да књижевни прилози нису штампани као први у броју, већ то место имају есејистички текстови или специјалистичке студије, за разлику од *Српског књижевног гласника* где је књижевни текст најчешће имао прву, повлашћену позицију.

Сараднички круг часописа *Мусао* био је изузетно широк. Готово да нема аутора српске књижевности међуратног доба који у неком тренутку није сарађивао са часописом. Своје текстове овде су објављивали не само књижевници, као што су Иво Андрић, Милош Црњански, Станислав Винавер, већ и научници, филозофи, правници, економисти, психолози, естетичари, ликовни, позоришни, музички и књижевни критичари. У таквом контексту штампани су књижевни прилози књижевница међу којима су најзаступљеније биле Милица Јанковић, Анђелија Лазаревић, Исидора Секулић, Јела Спиридоновић Савић, Даница Марковић, Десанка Максимовић, а филозофске, есејистичке и књижевнокритичке радове објављивале су између осталих и Ксенија Атанасијевић и Јулка Хлапец Ђорђевић. Поред ових ауторки са часописом су сарађивале и Јелена Димитријевић, Исидора Секулић, Јованка Хрваћанин, Смиља Ђаковић, Вера Иванић, Надежда Тутуновић, Мими Вуловић,

Косара Цветковић, Јелена Ђоровић, Ружа Мићић, Аница Ђукић, Олга Косановић и друге књижевнице, критичарке и преводитељке. Поетички гледано, круг сарадница које је *Мисао* окупила близак је сарадничком кругу *Српског књиженог гласника*, али и касније покренутог часописа *Живот и рад*. Часопис је имао и своју издавачку делатност у оквиру које су, у форми књиге, публиковане углавном студије претходно објављене у часопису. Тако је, на пример, издата књига Десанке Максимовић *Јованка Орлеанка* (1929) или *Антологија најновије лирике* С. Пандуровића (1921).

Пето поглавље даје једну могућу паралелу између два часописа: *Мисао* и *Женски покрет*. Наиме, у време излажења часописа *Мисао*, излазио је и феминистички часопис *Женски покрет* који је без обзира на то што је био гласило феминистичког удружења, објављивао и књижевне прилоге. Како ћемо показати, концепт књижевности који се неговао у овом листу, различит је од књижевног концепта у *Мисли*, али су идејни додири ова два часописа значајни за разумевање женске књижевности међуратног доба.

У шестом поглављу истражује се женска приповетка и проза у часопису *Мисао*. Наиме, приповетка је била доминантна књижевна врста међуратне књижевности. Часопис *Мисао* редовно је објављивао приповетке, па је због неговања ове књижевне врсте, због њеног редовног и интензивног објављивања, један од најзначајних извора за проучавање међуратне приповетке, а посебно женске приповетке. Приповетке су овде објављивале Милица Јанковић, Анђелија Лазаревић, Десанка Максимовић, Даница Марковић, Смиља Ђаковић, Исидора Секулић, Надежда Тутуновић, Милица Мирон, Јелена Димитријевић, Мара Ђорђевић–Малагурска, Анка Гођевац, и др. Вера Иванић је у *Мисли* објавила и краћи епистоларни роман, као један од два непреведена романа, штампана у целости у часопису. Због тематске и формалне важности за историју женске књижевности и његова интерпретација је укључена у ово поглавље које се већински бави приповетком.

Седмо поглавље односи се на женску поезију у часопису *Мисао*. Поезија је била саставни део сваког броја часописа *Мисао*, али се положај песничких прилога унутар бројева током дугогодишњег излажења часописа мењао. Првих година поезија је претходила прози, али се испред ње објављивао есејистички прилог, да би у другој половини излажења тај редослед био замењен, па су приповетке штампане пре песничких прилога. *Мисао* је имала и своју едицију где су се штампани најчешће текстови претходно објављени у часопису. У овој едицији објављивана је или поезија (*Антологија најновије лирике*, прир. Сима Пандуровић, *Сонетни венац*, Франце Прешерна, *Зелени витез* Десанке Максимовић) или есејистика

(*Јованка Орлеанка* Десанке Максимовић, *Индивидуална психологија и Душевени живот сеоске младежи* Слободана Поповића, *Образовање воље*, Вићентија Ракића). Током 16 година излажења, у часопису је објављено преко хиљаду песама. Просечно, по броју је штампано оквирно пет песама. Када је о ауторкама реч, поезију у *Мисли* објављивале су Ружа Авакумовић, Мими Вуловић, Дивна Денковић, Јелена Димитријевић, Љубица Ђорић, Аница Ђукић, Милица Костић, Десанка Максимовић, Даница Марковић, Милица Мирон, Ружа Мићић, Дора Пилковић, Дора Пфан, Јела Спиридоновић Савић, Јованка Хрваћанин. Највећи број песама објавила је Десанка Максимовић (око 100). По квантитету за њом следи Даница Марковић са 20 објављених песама, а остале песникиње имају мање од десет штампаних песама за све време излажења часописа.

Осмо поглавље има за тему критику и есеј у часопису *Мисао* у контексту проучавања женске књижевности и историје жена. Расправа о праву жена на политичко деловање и борба за укључивање у институционалне оквире система оставила је трага и у примарно књижевном часопису какав је *Мисао* била. Своју феминофилност часопис је показао и на овом питању подржавајући укључивање жена у политику. За разлику од феминистичких часописа, у *Мисли* су мушкарци писали о женском праву гласа, а ова тема је била актуелна током првих година његовог излажења. Текстови о женском праву гласа изван феминистичких гласила, а посебно часописа *Женски покрет* у међуратном периоду нису били тако чести, а уопште борба за женско право гласа од краја XIX века је обележена празнинама и дисконтинуетом.

У Закључку се истиче да је анализа текстова у часопису *Мисао* (1919–1937) показала неке одлике уредничке/их политике/а овог часописа, као и карактеристике српске женске књижевности међуратног доба. Иако се уредништво током скоро дводеценијског излажења часописа мењало, те је сходно томе женска књижевност имала различит третман у зависности од актуелне уредничке поетике/политике, можемо констатовати да је овај часопис био један од феминофилних књижевних часописа, односно, оних периодика који су били отворени за женску књижевност и тзв. женске теме.

Историја феминофилних уредничких политика може да се прати почевши од реалистичке периодике. Анализа у овом раду показала је да су реалистички часописи *Јавор* и *Зора* веома значајна места женске књижевне репрезентације. У часопису *Мисао* објављивана је међуратна модерничка женска књижевност. Ауторке су у сложеним поетичким околностима 20-их и 30-их година XX века користиле нешто традиционалније

форме, али се њихова модерност огледа у фабулативно-сижејним решењима, као и у тематско-мотивском слоју, посебно када је о приповеткама реч. Најзначајнији допринос женске књижевности у *Мисли* остварен је управо у приповедним формама, као и у есејистици, а одабиром прозних прилога уредници су показали сензибилитет за модерно и актуелно. За разлику од поезије која је изузев неколико изузетака (Даница Марковић, Јела Спиридоновић Савић) ипак остајала у традиционалнијим, како формалним, тако идејним и мотивским оквирима, женска приповетка у *Мисли* је чврсто повезана са специфичностима епохе у којој настаје.

Анализа ових текстова (поезије, прозе, есејистике) показује да је неопходна ревизија слике међуратног доба, било да је реч о канонској слици, било да је реч о перцепцији женске књижевности ове епохе. Када је реч о канонским представама о међуратној књижевности, интерпретацијом ових приповедака дестабилизован је концепт по коме је ратна траума и повратак из рата повлашћена мушка тема, те да не постоји авангардна, или уже експресионистичка женска приповетка. Приповетке Смиље Ђаковић и Милице Јанковић анализирани су као примери експресионистичког женског наратива. Хронотоп, тематско-мотивске и стилске особености ових приповедака карактеристичне су за експресионистичку прозу, а нове јунакиње попут повратница из рата или ратних болничарки доприносе свеукупној слици експресионизма у српској књижевности и проширују је.

Обимна литература, на 16 страница, као и списак електронских извора – база података, допуњују овај иновативни истраживачки рад.

У сваком појединачном поглављу изложене су новооткривене чињенице о женском стваралаштву у овом часопису. Женском ауторству у међуратно доба до сада је углавном сагледавано кроз књижевне „врхове“ као што је стваралаштво Исидоре Секулић или поезија Десанке Максимовић. Анализа књижевне репрезентације жена на само једном месту, у једном часопису какав је *Мисао*, показује да је женско ауторство међуратне епохе много разноврсније и богатије. У прилог томе говоре књижевне анализе прозе ауторки попут Анђелије Лазаревић, Смиље Ђаковић, Милице Јанковић, Надежде Тутуновић, Вере Иванић или феминистичке поезије Данице Марковић и Јеле Спиридоновић Савић, као и есејистике Ксеније Атанасијевић, Јулке Хлапец Ђорђевић и других ауторки.

У овом раду примењене су методе историје књижевности, теорије периодике, феминистичке књижевне теорије и књижевне анализе. Добијени резултати дају потпуно

нову слику књижевне активности између два рата, захваљујући усредсређивању на женско стваралаштво у једном важном часопису. У целини, овај докторски рад јесте обимна и детаљна студија која представља значајан допринос истраживањима периодике и женске књижевности, као и допринос дигиталној хуманистици те науци о књижевности.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену: [Кликните да бисте почели унос текста.](#)

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

МОНОГРАФСKE ПУБЛИКАЦИЈЕ

1. **Двадесет жена које су обележиле XX век у Србији** (ауторке Ивана Пантелић, Јелена Милинковић, Љубинка Шкодрић), НИН: Београд, 2013, 1. и 2. део
ИСБН 978-86-7474-027-9
2. **Нова реалност из сопствене собе, књижевно стваралаштво Милице Јанковић** (ур. Биљана Дојчиновић, Јелена Милинковић, Милена Родић), Београд, Велико Градиште: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Народна библиотека „Вук Караџић“, 2015.
ИСБН 978-86-84827-12-0

НАУЧНИ РАДОВИ

1. **„Да ли је популарно прогресивно, рани романи Милице Јанковић“** у *Нова реалност из сопствене собе, књижевно стваралаштво Милице Јанковић* (ур. Биљана Дојчиновић, Јелена Милинковић, Милена Родић), Београд, Велико Градиште: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Народна библиотека „Вук Караџић“, 2015, стр. 67–88,
УДК 821.163.41.09 - 31
2. **„Искуство поезије, поезија искуства: логорологија Милана Дединца“**, *Поезија и поетика Милана Дединца*, ур. Светлана Шеатовић Димитријевић, Слађана Јаћимовић, Београд: Институт за књижевност и уметност, стр. 331 – 349
УДК 821.163.41.09-01 Дединац М.
3. **„Женска књижевност у првој серији *Српског књижевног гласника: библиографска перспектива*“**, у *Значај библиографије периодике за истраживање књижевности и културе*, ур. Ана Ћосић-Вукић, Весна Матовић, Београд: Институт за књижевност и уметност, 2014, стр. 83 – 106,
УДК 821.163.41.09 – 955.2; 050.488СРПСКИ КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК
4. **„Дописивање *Једног дописивања: три фрагмента о роману Једно дописивање Јулке Хлапец Борђевић*“**, *Свеске*, часопис за књижевност, уметност и културу, бр. 111, март 2014, г. 24, 135–142
УДК 821.163.41.09–1
5. **„Књижевнице између феминизма и патријархалности“**, у *Парадигме, утицаји, рецепција*, ур Зоран Пауновић и Биљана Дојчиновић, Филолошки факултет: Београд, стр. 161 – 170 .
6. **„Рат као тема у српској периодици и књижевности почетком XX века: *Жена, Српски књижевни гласник и ратна проза Милице Јанковић и Исидоре Секулић*“**, *Књиженство*, год. 3, бр. 3, 2013. ИССН: 2217 – 7809 (Online),
УДК 821.163.41.09-32 Јанковић М. 821.163.41.09-32 Секулић И. 050ЖЕНА"1921" 050.488 СРПСКИ КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК"1921"

7. „Сусрети култура у роману *Једно дописивање Јулке Хлапец Ђорђевић* и путопису *Нови свет или У америци годину дана Јелене Димитријевић*”, у *Шести међународни интердисциплинарни симпозијум „Сусрет култура”*, Зборник радова, Књига II, ур. Ивана Живанчевић Секеруш, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, 2013, стр. 1261–1272, УДК 82.09 – 31
8. „**Књиженство – база података као нови жанр**”, у *Културе у дијалогу, Књижевност и мултикултуралност, књ. 2*, Зборник радова, ур. Александра Вранеш и Љиљана Марковић, Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд 2013, стр. 39–52, УДК 821.163.41.09:004.652.4
9. „**Девојачки роман као Билдунгсроман**“, *Књижевна историја*, год. XLV 2013, бр. 149, стр. 75 – 94, УДК: 821.163.41.09-31 Гавриловић Д.; 821.163.41.09-055.2:929
10. „**Књижевност између еманципације и националног: књижевни прилози у часопису *Жена***“, *Књиженство*, год. 2, бр. 2, ИССН: 2217 – 7809 (Online) доступно на: <http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=43> УДК 050.4:82 ЖЕНА
11. „**Шта је исповест у Исповестима Милице Јанковић**“, у *Савремена проучавања језика и књижевности*, година III/књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, 2013, 331 – 327, УДК 821.163.41.3-09 Јанковић М.
12. „**Особеност приповедачког поступка у роману Једно дописивање Јулке Хлапец Ђорђевић**”, у *Језици и културе у времену и простору I, тематски зборник*, ур. Снежана Гудурић. Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Нови Сад, 2012, стр. 599 – 610 УДК 811.1(082) 821.09(082) 008(082) ИССН: 978-86-6065-133-6
13. „**Свет тела у поезији Мирјане Стефановић**“ у *Поезија Мирјане Стефановић*, Задужбина „Десанка Максимовић“, Београд, 2012, 117 – 132 УДК 821.163.41.09 Стефановић М. 82:147.72
14. „**Феминизам Јулке Хлапец Ђорђевић**“ у *Савремена проучавања језика и књижевности година III/књига 2*, ФИЛУМ, Крагујевац, 2012, 313 – 325 УДК 821.163.41.09 Хлапец Ђорђевић Ј.
15. „**Љубав као перформативни чин у приповеткама Лепосаве Мијушковић**” у *Књиженство*, часопис за студије књижевности, рода и културе, година I, број 1, 2011. УДК 821.163.41.09-32 (Online) доступно на: <http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=11>
16. „**Неколико погледа на књигу Милана Дединца Од немила до недрага**“, (Милан Дединац), *Браничево, часопис за књижевност и културу 1-2*, 2008, стр. 92 – 105;

ПРИКАЗИ

а) Прикази теоријских књига:

1. „**(Ре)валоризације и (де)канонизације**“ (Валоризација разлика, ур. Светлана Томић, Алтера, Фондација мултинационални фонд културе, Београд, 2013), *Поља*, бр. 484, новембар – децембар, 2013, стр. 192 – 196, доступно на: <http://polja.rs/polja484/484-29.pdf>
2. „**Моћ поезије, поезија моћи**“ (Дубравка Ђурић, Политика поезије, Ажин, Београд, 2010), *Поља*, бр. 467. јануар – фебруар, 2011, стр. 224 – 227, доступно на: <http://polja.rs/polja467/467-43.pdf>
3. „**Авангардна манифестација као производ симултанизма**“ (Лада Грдан, Зенит и симултанизам, Службени гласник, 2010), *Кораци*, бр. 1 – 2, 2011. стр. 194 – 199;
4. „**Књижевност из перспективе песничког радикализма**“ (Дубравка Ђурић, Поезија, теорија, род,

Орион Арт, Београд, 2009), *Култура*, бр. 126, 2010. стр 302 – 306;

5. „Од злих волшебника до духа епохе“ (Гојко Тешић, Српска књижевна авангарда – књижевно-историјски контекст 1902 – 1934, ИКУМ, Службени гласник, Београд, 2009), *Поља*, 461, јануар – фебруар, 2010. стр. 213 – 216; доступно на: <http://polja.rs/polja461/461-34.pdf>

6. „Поводом (не)савршених биографија српске књижевности“ (Татјана Росић, Мит о савршеној биографији, ИКУМ, Београд 2008.), *Поља*, 459, септембар – октобар, 2009, стр. 200-202; доступно на: <http://polja.rs/polja459/459-29.pdf>

7. „Херменеутика немогућег“ (Драган Бошковић, Текстуално (не)свесно, Службени гласник, Београд, 2008.), *Поља*, 458, јул-август, 2009, стр. 181 – 184; доступно на: <http://polja.rs/polja458/458-32.pdf>

8. „Постмодернизам и нова утопија“ (Игор Перишић, Гола прича, Плато, ИКУМ, Београд, 2007), *Кораџи*, 1-2, 2009, стр. 148 – 152; Кликните да бисте почели унос текста.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Часопис *Мисао* је био један од централних књижевних периодика међуратне епохе, а његову уредничку политику сматрамо феминофилном, тј. уредници овог књижевног часописа (посебно Сима Пандуровић и Велимир Живојиновић) били су наклоњени женском ауторству. Због тога су се на страницама часописа нашли многобројни текстови које су ауторке писале, као и чланци који доприносе јавној расправи о, тзв. женским темама, као што је женско бирачко право. Женска књижевност се у овом раду проучава у конкретном часописном контексту међуратног књижевног периодика *Мисао* (1919–1937). Часопис *Мисао* се посматра у дијахронијској перспективи феминофилних часописа, који се могу пратити од краја XIX века, па се због тога анализира и реалистичка периодика (Зора, Јавор), као и прва *серија Српског књижевног гласника*, и то из перспективе присуства и начина репрезентације женског ауторства на овим местима. Контекстуализација међуратног женског ауторства у часопису *Мисао* остварена је и компарацијом са феминистичком периодиком међуратне епохе и то са часописом *Женски покрет*. Тако се женска репрезентативност прати кроз дијахронијску перспективу од стваралаштва реалистичкиња и зачетница модернистичке књижевности, до међуратног модернизма, али и кроз синхронијску перспективу поређењем са феминистички оснаженим књижевним текстовима у програмски прецизно профилисаној феминистичкој штампи.

Пошто је књижевна периодика и уопште часописна култура једног времена културно поље које с једне стране активно учествује у креирању и формирању поетичких идеологема једног времена, а са друге стране пописује већину елемената књижевних појавности, анализа часописног материјала је драгоцен за сагледавање књижевноисторијских процеса као и разноликих облика књижевне репрезентације. Како је женска књижевност у већини случајева књижевноисториографски и књижевнокритички необрађена, периодика се испоставља као повлашћено место за истраживање женске књижевности, посебно ако је оно мотивисано попуњавањем празних места у женској историографији. Анализа периодике, такође, помаже да се разумеју односи које су ауторке имале са уредницима, критичарима, историчарима књижевности и другим књижевним арбитрама сопствене епохе.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Овај рад анализира женску књижевност у часопису *Мисао* (1919–1937). Под женском књижевношћу се

подразумевају они текстови које су написале жене, тј. родна одређеност ауторства се узима као дистинктивна категорија. Анализа женске књижевности полази од постулата гинеитке о специфичној традицији литературе коју су писале жене. Традиција женске књижевности условљена је околностима у којима су жене стварале односно њиховим положајем у друштву. Уз то традиција женског стваралаштва је недовољно истражена и наизглед без континуитета. Уколико, како тврди Вирдинија Вулф, жене мисле кроз своје мајке, односно уколико је за свако књижевно дело битно оно што му претходи као референца у односу на коју ће се одређивати, онда је историја женске књижевности углавном историја лакуна, празних места, тачака прекида.

У истраживању се полази и од закључака до којих се дошло на пројекту *Књиженство, теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја, а који се реализује на Филолошком факултету у Београду под руководством професорке Биљане Дојчиновић. Значајан сегмент овог пројекта представља база података у којој се налазе подаци о ауторкама које су свој први рад објавиле до 1915. године. База података показује нове моделе за представљање историје књижевности и омогућава нови приступ у превазилажењу лакуна у историјском знању. Због тога се у разматрањима у овом раду која су дијахронијски усмерена указује на допринос базе података, али и дигиталне хуманистике уопште у савременим приступима проучавању књижевности.

У истраживању се књижевни текстови посматрају као део друштвеног контекста, као творевине које рефлектују конкретне историјске и политичко-идеолошке околности у којима настају, али и као творевине се уписују у опште карактеристике и догађајност сопственог времена. Због тога се друга важна претпоставка на којој почива интерпретација одабраних текстова у овом раду тиче условљености друштвено-историјског контекста и књижевности уопште, а тиме и условљености политичко-идеолошких концепата и женског стваралаштва.

Теме, мотиви, фабулативно-сижејне конструкције, ликови, метафоричко- симболички слој текстова женске књижевности пресудно је условљен општом историјом жена. Историја жена је повезана са еманципаторким настојањем феминистичког покрета и феминистичких организација, који се на простору данашње Србије могу пратити од средине XIX века. Женска књижевност је настајала у сталном дијалогу са феминистичко- еманципаторским идејама, а промене у свим сферама живота жена су утицале на њихово стваралаштво. Због такве претпоставке у истраживању се ослањамо на постулате новог историцизма на основу којих о књижевни делима можемо да говоримо као о текстуалним траговима епохе. Како се епоха са свим својим закономерностима уписује у књижевне, уметничке и уопште културне производе одређеног доба, тако и ти производи, који су настали у дијалогу са оним што их окружује, постају рефлекси, преносиоци, сведоци сопственог времена.

Анализа одабраних текстова организована је према жанровским категоријама: приповетка, поезија, есеј. Њихова интерпретација настоји да покаже условљеност ових текстова њиховим друштвеним, политичким, културним контекстима. Због тога се у раду тумачење књижевних текстова ослања и на историје свакодневних живота и историје приватности. Како је међуратни период обележен модернизацијом друштва, показаће се како се женска књижевност модернизовала и мењала у складу са општим друштвеним променама.

Анализа приповедака понудиће могућу тематску класификацију прозе објављене у часопису *Мусао*. Како се најизразитије промене у женској књижевности тичу управо тематско-мотивске структуре, чини се да је тематско разврставање прозе у часопису *Мусао* најпогодније да покаже већину карактеристика женске

модернистичке књижевности. Уз то тематска интерпретација приповедака показује сличности и разлике између женске књижевности и оне коју су стварали мушкарци, односно дотицаје и удаљавања наизглед доминантних и маргиналних књижевних појава. Поезија у часопису се анализира из перспективе феминистичке критике и због тога интерпретација настоји да покаже најзначајнија остварења феминистичке поезије у часопису *Мисао*, односно, оне поезије која настаје у полемици са владајућим патријархалним моралним нормама и која делује субверзивно када је положај жене у друштву у питању. Како се међуратна епоха сматра „златним добом“ феминистичког есеја, а како је 20-их година XX века борба за бирачко/гласачко право жена била веома актуелна, посебно поглавље је посвећено текстовима који се баве положајем жена и посебно женским гласачким правом. Уз то анализирају се текстови есејисткиња који се контекстуализују оквирима међуратног феминистичког есеја. Један од главних циљева феминистичког покрета у међуратној Краљевини СХС/Југославији била је реконструкција женске традиције и историје, те проналазак књижевница-претходница. Због тога се анализирају есеји који се сматрају изузетним доприносом у овој сфери историје феминистичког покрета и историји женске књижевности.

Један од главних резултата истраживања јесте анализа часописа *Мисао* из перспективе присуства женске књижевности у њему. У раду се ради тога текстови женске књижевности посматрају детерминисани часописиним окружењем. Овакав приступ омогућава да се дође до две врсте закључака оних који се тичу карактеристика женске књижевности и оних који се тичу концепције и уредничке/их политике/а часописа *Мисао*. Рад истражује у којој мери је женска књижевност допринела модернистичком дискурсу часописа. У том смислу остварује допринос у две области, у историји српске женске књижевности XX века и у оквиру студија периодике.

Кандидаткиња показује продубљено познавање материје. У теоријском сегменту истиче се способност уопштавања и повезивања битних елемената, док се у истраживачким сегментима види детаљан рад на прикупљању чињеница. Књижевне анализе текстова чврсто су теоријски и књижевноисторијски утемељене, свеже и занимљиве. Рад је прегледан и написан јасно, писмено, богатим речником ког одликује и прецизна употреба теоријских појмова. Овом докторском тезом Јелена Милинковић доприноси једнако истраживањима српске књижевне историје, теорије и историје развоја женских часописа, као и истраживањима развоја модернизма на српском језику, феминистичке теорије и истраживањима женске књижевности (књиженства), те периодике уопште и опште историје модернизма. Речју, докторска дисертација Јелене Милинковић представља иновативно конципиран и прегледно написан текст који има пионирску улогу у истраживањима у већини овде набројаних области.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
МА Јелена Милинковић својом дисертацијом испунила је захтеве докторског рада и може да приступи његовој усменој одбрани.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Биљана Дојчиновић
2. Гордана Стокић Симончић
3. Станислава Бараћ
- 4.
- 5.